

УДК 811.161.2'367

ТИПОВІ ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ В МОВЛЕННІ ПРЕТЕНДЕНТІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

Людмила Шитик

доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри українського
мовознавства і прикладної лінгвістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)
e-mail: l_shytyk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5941-672X

У статті узагальнено типові граматичні помилки, які допускають претенденти на державну службу під час атестації щодо вільного володіння українською мовою. Виокремлено й описано такі різновиди: порушення норм керування, ненормативне вживання пасивних конструкцій, порушення норм уживання дієприслівників та їхніх зворотів, ненормативне використання активних дієприкметників теперішнього часу. З'ясовано, що складними випадками керування, які можуть спричинити помилки, є його нерозрізнення в українській і російській мовах, коли те саме дієслово вимагає різних відмінкових форм; здатність слів-синонімів і паронімів керувати різними відмінковими формами; неправильне використання прийменників, які можуть бути скальковані з російської мови або зайві, відсутні, контекстуально незграбні чи анормативні. Помилки в прийменниковому керуванні часто стосуються вживання прийменника **по** та **при** за російським зразком. Систематизовано найпоширеніші способи заміни активних дієприкметників теперішнього часу, акцентовано на правильному їх уживанні залежно від контексту.

Ключові слова: атестація щодо вільного володіння українською мовою; державні службовці; граматичні помилки; керування; пасивні конструкції; дієприслівники та їхні звороти; активні дієприкметники теперішнього часу.

Shytyk Liudmyla. The typical grammatical mistakes in the speech of applicants for the civil service.

The perfect implementation of the norms of the literary language plays an important role in the formation of speech culture of the civil servants. Grammatical norms that clearly demonstrate the national originality of the Ukrainian language are the most significant. We consider the research of grammatical norms to be relevant because of the need to summarize the experience of the attestation of the civil servants at the Cherkasy Bohdan Khmelnytskyi National University during 2017–2019 years.

The purpose of the article is to outline the typical grammatical mistakes that are made during the attestation concerning the fluency in the Ukrainian language by applicants for the civil service.

The following varieties of grammatical mistakes are distinguished and described: the violation of the rules of the government; the non-normative use of passive constructions; the non-normative use of active participles of the present time; the violation of the norms of the use of adverbial participles and their phrases. It is revealed that difficult cases of the government that may lead to the mistakes are the non-differentiation of its specificity in the Ukrainian and Russian languages, when the same verb requires different case forms; the ability of synonyms and paronyms to govern different case forms; misuse of prepositions that can be traced from the Russian language or they can be superfluous, absent, contextually wrong or non-normative. Mistakes in the prepositional government often relate to the use of

*the preposition **по** (po) and **при** (pry) according to the Russian model.*

© Шитик Л., 2019

The most common ways of replacing of the active participles of the

present time are systematized. The emphasis is on their correct usage depending on the context.

It is concluded that in the process of preparation for the attestation concerning the fluency in the Ukrainian language attention should be paid to the observance of grammatical norms. We have identified the following grammatical mistakes: the violation of the rules of the government; the non-normative use of passive constructions; the non-normative use of active participles of the present time; the violation of the norms of the use of adverbial participles and their phrases. The compliance with grammatical norms promotes the establishment of the national identity of the Ukrainian language, the restoration of its syntactic and morphological traditions, and it gives the speech a vivid national color.

Keywords: *attestation concerning the fluency in the Ukrainian language; civil servants; grammatical mistakes; government; passive constructions; active participles of the present time; adverbial participle and their phrases.*

Громадяни будь-якої демократичної країни мають не тільки право послуговуватися рідною мовою, а й обов'язок утверджувати її в усіх сферах функціонування. У Конституції України (стаття 10) закріплено державний статус української мови, що робить її обов'язковим засобом спілкування в публічних сферах суспільного життя та вимагає від кожного громадянина України, а особливо від державних службовців, уважного й відповідального ставлення до української мови, умілого використання її ресурсів під час виконання професійних обов'язків.

Згідно з державними документами – постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 р. № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою», «Порядком атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» та додатками до нього «Вимогами щодо рівня мовної компетентності осіб, які претендують на зайняття посади державної служби», «Вимогами щодо рівня комунікативної компетентності осіб, які претендують на зайняття посади державної служби» – претендент на державну службу в Україні повинен вільно володіти державною мовою задля забезпечення її функціонування в законодавчій, виконавчій і судовій сферах.

Державний службовець повинен мати мовну і комунікативну компетентність. Мовна компетентність передбачає розуміння структури мови, знання особливостей її словникового складу та граматичної будови, правил написання слів та їх використання в різних функціональних стилях, зокрема в офіційно-діловому. Мовна компетентність державного службовця охоплює знання про функціонування й системну організацію української мови на рівнях лексики, граматики, фонетики і фонології, орфографії, орфоєпії, пунктуації.

Комунікативна компетентність як здатність особи застосовувати знання мови в різних ситуаціях спілкування ґрунтована на знанні структури, норм і функцій української мови у сфері ділового спілкування, а також особливостей мовного оформлення його основних жанрів, що дає змогу посадовій особі ефективно виконувати свої службові обов'язки.

Важливу роль у забезпеченні високої культури мовлення державного службовця відіграє досконале володіння нормами літературної мови, серед яких вагоме місце посідають граматичні норми. Дослідження їх уважаємо актуальним з огляду на потребу узагальнення досвіду проведення атестації державних службовців у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького впродовж 2017–2019 рр.

Протягом кількох останніх десятиліть проблема вноормування української мови привертає увагу дослідників. Особливе зацікавлення нею зумовлене посиленням ролі української мови в житті суспільства, розширенням її функцій. У сучасній науці накопичено потужний досвід вивчення норм української мови в теоретичному і практичному аспектах [Антоненко-Давидович 1991; Бабич 1990; Городенська 2015; Караванський 2001; Лемко 2017; Пилинський 1976; Пономарів 1992; Сербенська 2003; Фаріон 2013; Харченко 2017 та ін.]. Важливість дослідження особливостей використання української мови у сфері державного управління та юриспруденції переконливо засвідчує низка посібників [Мартінова 2019; Плотницька 2000; 2006; Токарська 2008 та ін.].

Мета статті полягає в узагальненні типових граматичних помилок, які допускають претенденти на державну службу під час атестації щодо вільного володіння українською мовою.

Вимога дотримання правил мовного та мовленнєвого етикету в професійній діяльності держслужбовців передбачає володіння граматичними нормами української мови. Попри відносну стабільність, порівняно з іншими нормами, вони також зазнають змін унаслідок інтерференційних чинників. Серед граматичних помилок вирізняють словотвірні, морфологічні та синтаксичні. Словотвірні помилки спричинені порушенням закономірностей утворення нових слів за наявними в мові словотвірними моделями. Морфологічні помилки виникають унаслідок недотримання правил формального вираження якогось із граматичних значень тієї чи тієї повнозначної частини мови – роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду. Морфологічні аномалії класифікують залежно від частиномовної належності слова, у якому допущено помилку (докладніше див.: [Мартінова 2019, с. 79–93]).

Розширення сфер використання української мови в 90-х рр. ХХ ст. виявило, що синтаксис української літературної мови частково втратив свою національну самобутність і потребує відновлення його синтаксичних традицій, які надали б професійному мовленню яскравого національного колориту. Вплив російської мови на свідомість і мислення працівників державних установ призвів до того, що вони перестали розмежовувати синтаксичні відмінності російської та української мов. Це зумовило численні синтаксичні помилки в мовленні претендентів на посади держслужбовців.

Зафіксовано такі найтипівіші граматичні помилки: порушення норм керування, ненормативне вживання пасивних конструкцій, порушення норм уживання дієприслівників та їхніх зворотів, ненормативне використання активних дієприкметників теперішнього часу.

Порушення норм керування. Помилки керування спричинені декількома складними випадками.

1. Нерозрізнення керування в українській і російській мовах, коли те саме дієслово вимагає різних відмінкових форм: *дякувати* (кому?) *вам* – пор.: *благодарить* (кого?) *вас*; *вибачте* (кому?) *мені* – пор.: *извините* (кого?) *меня*; *здавати* (чого?) *шкоди* – пор.: *причинять* (что?) *вред*; *постачати* (що?) *товари* – пор.: *снабжают* (чем?) *товарами*; *потребувати* (чого?) *допомоги* – пор.: *нуждаться* (в чем?) *в помощи*; *навчити* (чого?) *мови* – пор.: *научить* (чему?) *языку*; *запобігати* (чому?) *помилкам* – пор.: *предотвращать* (что?) *ошибки* та ін.

2. Здатність слів-синонімів керувати різними відмінковими формами: *оволодіти* (чим?) *мовою* – *опанувати* (що?) *мову*; *навчатися* (чого?) *мови* – *вчити* (що?) *мову*; *властивий* (кому?) *йому* – *притаманний* (кому?) *йому* – *характерний* (для кого?) *для нього*; *сповнений* (чого?) *гордоців* – *наповнений* (чим?) *гордістю*; *торкатися* (чого?) *проблем* – *доторкатися* (до чого?) *до душі* та ін.

3. Здатність слів-паронімів мати різні керовані словоформи: *оснований* (на чому?) *на правилах* – *заснований* (ким?) *власником*; *повстати* (на що?) *на боротьбу* (проти чого?) *проти війни* – *постати* (перед чим?) *перед очима*.

4. Неправильне використання прийменників, які можуть бути:

– скальковані з російської мови, напр.: *згідно закону* – треба *згідно із законом*; *відповідно наказу* – треба *відповідно до наказу*; *в залежності від цього* – треба *залежно від цього*; *із-за недостатності коштів* – треба *через брак коштів*;

– зайві, напр.: *декларуючи про передачу землі* – треба *декларуючи передавання землі*; *моє бачення на те ...* – треба *моє бачення того ...*; *не поступаються за рівнем розвитку* – треба *не поступаються рівнем розвитку*; *склав іспит на українській мові* – треба *склав іспит українською мовою* та ін.;

– відсутні, а правильними будуть конструкції з прийменниками, напр.: *скупий словами* – треба *скупий на слова*; *хворий грипом* – треба *хворий на грип*; *уболівання долею України* – треба *уболівання за долю України* та ін.;

– контекстуально незграбні або помилкові, напр.: *вступив на магістратуру* – треба *вступив до магістратури*; *запропонували працювати в нашому факультеті* – треба *запропонували працювати на нашому факультеті*; *звітувати за виконану роботу* – треба *звітувати про виконану роботу* та ін.

Помилки в прийменниковому керуванні часто стосуються вживання прийменника *по* й пов'язані із впливом російської мови. В українській мові прийменник *по* може виражати такі основні відношення: мету дії (*поїхати по товар, звернутися по допомогу*); місце і напрямок дії (*рух по поверхні, чергувати по офісу*); сферу діяльності (*колеги по роботі*); предмет, на який спрямована дія (*ударити по струнах* (можна у струни)); стосунків спорідненості, близькості (*брат по матері, товариш по зброї*); розміру й кількості (*працювати по 8 годин на добу, води по коліна*).

В інших випадках використання прийменника *по* анормативне, замість нього потрібно вживати інші прийменники або безприйменникову конструкцію, зокрема:

а) прийменник з (*із*): *по цьому запитанню* – треба *із цього питання*; *бухгалтер по нарахуванню зарплати* – треба *бухгалтер із нарахування зарплати*; *інспектор по пожежній безпеці й охороні праці* – треба *інспектор із пожежної безпеки й охорони праці*; *знати по досвіду* – треба *знати з досвіду*; *по ініціативі підприємства* – треба *з ініціативи підприємства*; *комісія по розробці* – треба *комісія з розроблення*; *підприємство по виробництву* – треба *підприємство з виробництва*; *по технічним причинам* – треба *з технічних причин*;

б) прийменником *за*: *по вказівці директора* – треба *за наказом директора*; *по спеціальності* – треба *за фахом, за спеціальністю*; *по національності* – треба *за національністю*; *по результатам* – треба *за результатами*; *робота по сумісництву* – треба *робота за сумісництвом*; *по реквізітам* – треба *за реквізітами*; *по власному бажанню* – треба *за власним*

бажанням; **по** місцю проживання – треба **за** місцем проживання; звинувачення **по** статтях – треба звинувачення **за** статтями; пенсіонер **по** віку – треба пенсіонер **за** віком та ін.;

в) прийменником **на**: називати **по** імені – треба називати **на** ім'я; розходи **по** бюджету – треба видатки **на** бюджет; повідомлення **по** темі – треба повідомлення **на** тему; проживать **по** вулиці – треба мешкати **на** вулиці;

г) прийменник **у**: **по** службі – треба **у** службових справах; заступник начальника УМВС **по** Черкаській області – треба заступник начальника УМВС **у** Черкаській області; **по** питанню – треба **у** справі; осталося **по** наслідству – треба залишилося **у** спадок; комісія **по** справам молоді – треба комісія **у** справах молоді;

д) прийменником **через**: **по** хворобі – треба **через** хворобу; **по** Інтернету – треба **через** Інтернет; **по** технічних причинах – треба **через** технічні причини;

е) прийменником **для**: комітет **по** боротьбі з корупцією – треба комітет **для** боротьби з корупцією; завдання **по** проведенню профілактики – треба завдання **для** проведення профілактики; відпустка **по** догляду за дитиною – треба відпустка **для** догляду за дитиною;

є) прийменником **щодо**: **по** відношенню до справи – треба **щодо** справи; рекомендації **по** вдосконаленню – треба рекомендації **щодо** вдосконалення;

ж) прийменником **після**: **по** приїзду на місце роботи – треба **після** приїзду на місце роботи; **по** поверненню – треба **після** повернення;

з) без прийменника: **по** пошті – треба поштою; **по** телефону – треба телефоном; **по** понеділкам – треба щопонеділка; план **по** продажі – треба план продажу та ін.

Трапляються помилки в уживанні прийменника *при* за російським зразком. В українській мові йому відповідають конструкції з прийменниками:

- *за*, напр.: *при цих умовах* – треба *за цих умов*;
- *під час*, напр.: *присуття при розгляді справ* – треба *присуття під час розгляду справ*; *при зустрічі* – треба *під час зустрічі*;
- *з /зі*, напр.: *при мені* – треба *зі мною*;
- *у / в*, напр.: *помилка при програмному забезпеченні* – треба *помилка в програмному забезпеченні*; *при всіх* – треба *у присутності всіх*;
- дієприслівниковим зворотом, напр.: *при цих словах* – треба *сказавши це*;
- підрядною частиною, напр.: *при обробці даних* – треба *коли опрацьовують дані*.

5. Помилкове вживання спільного додатка біля дієслів, які вимагають різних відмінкових словоформ, напр.: *сприяють чи ускладнюють виконання обов'язків* – треба *сприяють (чому?) виконанню обов'язків чи ускладнюють (що?) його*; *впливають і спрямовують його* – треба *впливають (на кого?) на нього і спрямовують (кого?) його*.

Дотримання синтаксичних норм керування сприяє чіткості формулювання, точності викладу, а отже, зрозумілості, дохідливості мовлення.

Ненормативне вживання пасивних конструкцій претендентами на державну службу переважно зумовлене наявністю цих одиниць у нормативних документах і фаховій літературі, якими ті послуговуються в професійній діяльності. Під час усного повідомлення-презентації зафіксовано такі аномативні пасивні одиниці:

- використання трикомпонентних пасивних конструкцій, утворених дієсловом недоконаного виду пасивного стану на *-ся*, іменником у формі орудного відмінка на позначення суб'єкта дії та іменником у формі називного

відмінка, що називає об'єкт дії, напр.: *Присяга ними підшивається до справи* (неправильно) – *Присягу підшивають до справи* (правильно); *Зазвичай такі матеріали нами не виправляються* (неправильно) – *Зазвичай такі матеріали не виправляємо* (правильно);

– використання двокомпонентних пасивних конструкцій, що співвідносні з трикомпонентними пасивними сполуками, але з редукованою позицією орудного суб'єкта дії, напр.: *Якщо мати виховувалась у неблагополучній сім'ї...* (неправильно) – *Якщо матір виховували в неблагополучній сім'ї...* (правильно); *Є комісія, де розглядаються такі питання* (неправильно) – *Є комісія, де розглядають такі питання* (правильно); *Людям надається допомога* (неправильно) – *Людям надають (надаємо) допомогу* (правильно); ненормативним є вживання етикетної формули *Я вибачаюся*, замість якої треба має бути *вибачте, пробачте, перепрошую, даруйте мені*;

– використання безособових конструкцій із предикативними формами на *-но, -то* з іменником у формі орудного відмінка на позначення виконавця дії, напр.: *Нами зроблено багато* (неправильно) – *Зроблено багато. Ми багато зробили* (правильно);

– використання безособових конструкцій із предикативними формами на *-но, -то*, ужитими з дієслівним зв'язковим компонентом *було*, напр.: *Результати обстеження було викладено в доповідній записці* (не бажано) – *Результати обстеження викладено в доповідній записці*;^{*}

– надмірне вживання три- та двокомпонентних конструкцій, у складі яких є предикативний пасивний дієприкметник доконаного виду, напр.: *Зауваження враховані заявником* та *Зауваження враховані*.

Автори «Довідника з української мови (найновіші рекомендації)» вважають, що переважне використання три- та двокомпонентних утворень із пасивними дієприкметниками доконаного виду нівелює національну синтаксичну самобутність української наукової мови. У ряду синтаксичних синонімів їм відведено місце після активних дієслівних, пор.: *Аспірант урахував зауваження; Зауваження врахували; Зауваження враховані (аспірантом)*. Однак повністю дослідники їх не заперечують, тому що такі одиниці становлять проміжний етап у перетворенні дієслівних особових речень у безособові [Городенська 2015, с. 125–126]. Пор.: *Держслужбовці склали атестацію – Атестація складена держслужбовцями – Атестація складена – Атестацію складено*.

Порушення норм уживання дієприслівників та їхніх зворотів регульоване такими правилами:

1) не можна вживати дієприслівники та їхні звороти в безособових реченнях:

– коли наявний додаток у формі давального відмінка, напр.: *Попрацювавши 10 років, мені захотілося щось змінити* (неправильно) – *Попрацювавши 10 років, я захотів щось змінити; Після того як я попрацював 10 років, мені захотілося щось змінити* (правильно);

– коли головний член виражений предикативною формою на *-но, -то*, напр.: *Тестові завдання виконано правильно, вивчивши теоретичний матеріал* (неправильно) – *Тестові завдання виконано правильно після вивчення*

^{*} Про доцільність уживання дієслівного зв'язкового компонента *було* або *буде* з предикативними формами на *-но, -то* див.: [Фаріон 2013, с. 250; Харченко 2017, с. 255–268].

теоретичного матеріалу; Тестові завдання претенденти на державну службу виконали правильно, вивчивши теоретичний матеріал (правильно);

2) у двоскладних реченнях дія, названа дієприслівником, повинна стосуватися того самого виконавця, що й дія, названа присудком, напр.: *Перебуваючи в різних куточках планети, співробітництво між ними продовжувалося* (неправильно) – *Перебуваючи за кордоном, вони продовжували співробітництво; Співробітництво між ними продовжувалося й тоді, коли вони перебували за кордоном* (правильно).

Ненормативне вживання активних дієприкметників теперішнього часу також характерне для усного мовлення претендентів на державну службу. Найпоширеніші способи заміни активних дієприкметників найповніше описані С. Караванським [Караванський 2001, с. 161–167, 177–196] та І. Фаріон [Фаріон 2015, с. 91–94].

Доцільно використовувати такі синонімічні відповідники:

– віддієслівні прикметники на *-льн-ий*, напр.: *знеболюючий (засіб)* – треба *знеболювальний, болетамувальний; копіюючий* – треба *копіювальний; узагальнюючий* – треба *узагальнювальний; уточнюючий* – треба *уточнювальний; формуючий* – треба *формувальний; пояснююча (записка)* – треба *пояснювальна; вимірюючий* – треба *вимірювальний;*

– віддієслівні прикметники на *-івн-ий, -лив-ий, -ч-ий, -ист-ий, -н-ий, -ськ-ий*, напр.: *гальмуючий* – треба *гальмівний; друкуючий (пристрій)* – треба *друкарський; правовстановлюючий* – треба *правовстановчий; супроводжуючий (документ)* – треба *супровідний;*

– віддієслівні прикметники на *-уч-ий, -ач-ий*, напр.: *плаваючий* – *плавучий; прославляючий* – *славлячий, величальний;*

– відіменникові прикметники на *-(цій)-н-ий*, напр.: *інтегруючий* – *інтеграційний, об'єднавчий; інформуючий* – *інформаційний; консолідуючий* – *консолідаційний, об'єднавчий; координуючий* – *координаційний, узгоджувальний; регулюючий* – *регуляційний;*

– прикметники або інші частини мови від інших коренів, напр.: *бажаючий* – *охочий; воююча (сторона)* – *протиборча; діючий (регламент)* – *чинний; енергозберігаючі (технології)* – *енергоощадні; існуюча (система)* – *наявна, сучасна; знаючий* – *тямущий, компетентний, обізнаний; лідируючий* – *перший, провідний, переможний;*

– прикметники зі словами *щораз, чимраз, дедалі*, напр.: *зростаючий* – *щораз більший; слабнучий* – *дедалі слабший;*

– дієприкметники минулого часу із суфіксом *-л-ий*, напр.: *відстаючий* – *відсталий; прилягаючий* – *прилеглий;*

– іменники, напр.: *виконуючий* – *виконавач, виконавець; віруючий* – *вірянин, вірник; головуючий* – *голова; завідуючий* – *завідувач; керуючий* – *керівник; мітингуючий* – *мітингувальник; працюючий* – *працівник; перевіряючий* – *перевірятьник;*

– безприйменникові іменникові перефразування, напр.: *контролюючі органи* – *органи контролю; конфліктуючі сторони* – *сторони конфлікту; підтверджуючі документи* – *документи підтвердження;*

– прийменникове іменникове перефразування, напр.: *миючі засоби* – *засоби для миття (або мийні); покладаючий надії* – *з надіями на;*

– іменники-прикладки, напр.: *конкуруюча фірма* – *фірма-конкурент; практикуючий лікар* – *лікар-практик;*

– дієприслівники та їхні звороти, напр.: *виступаючі депутати зазначили – виступаючи, депутати зазначили* (див. докладніше: [Фаріон 2013, с. 91–94]).

Варто звернути увагу на правильне вживання активних дієприкметників теперішнього часу залежно від контексту:

– **існуючий**: *існуючі* досі проблеми – *проблеми, що досі є (наявні); існуюче* законодавство – *чинне; існуючий* порядок – *заведений порядок; існуючі* теорії, підходи, думки – *наявні, відомі; існуючі* кордони – *сучасні; існуючі* ціни – *теперішні*;

– **дійочий**: *дійочий* донині принцип розподілу – *принцип розподілу, що діяв донині; діюче* законодавство – *чинне; діюча* речовина – *активна; діючий* вулкан – *активний; діючий* важіль – *впливовий; діюча* армія – *регулярна; діючі* особи – *дійові*;

– **домінуючий**: *домінуюча* в суспільстві тенденція – *тенденція, що переважає в суспільстві; домінуючий* чинник – *визначальний, основний; домінуюча* ідея – *провідна, домінуюча; домінуюче* вживання – *переважне; домінуюча* конструкція – *основна, типова*;

– **виконуючий**: *виконуючий* ще обов'язки – *який виконує ще обов'язки; виконуючий* обов'язки директора – *виконувач; виконуючий* роль – *виконавець ролі; який виконує роль*;

– **завершуючий (завершальний)**: *колона, завершуюча* демонстрацію – *колона, що завершує демонстрацію; завершуючий* розділ – *останній*;

– **оточуючий**: *оточуючі* мене колеги – *колеги, які мене оточують; оточуючі* люди – *оточення; оточуюче* середовище – *довкілля, навколишнє, (довколишнє) середовище*;

– **виступаючий**: *виступаючий* на трибуні керівник – *керівник, який виступає на трибуні; компонент, виступаючий* у ролі зв'язки – *компонент, що виконує роль зв'язки; виступаючий* – *промовець*;

– **відстаючий**: *відстаюче* досі господарство – *господарство, яке досі відстає (насе задніх); відстаючий* учень – *слабкий* (див. докладніше: [Городенська 2015, с. 53–60]).

Отже, у процесі підготовки до атестації щодо вільного володіння українською мовою потрібно акцентувати увагу на дотриманні граматичних норм. Типовими граматичними помилками є такі: порушення норм керування; ненормативне вживання пасивних конструкцій; порушення норм уживання дієприслівників та їхніх зворотів; ненормативне використання активних дієприкметників теперішнього часу. Дотримання граматичних норм сприяє утвердженню національної самобутності української мови, відновленню її синтаксичних традицій, надає мовленню яскравого національного колориту.

ЛІТЕРАТУРА

- Антоненко-Давидович, Б. (1991). *Як ми говоримо*. Київ, 256 с.
- Бабич, Н. Д. (1990). *Основи культури мовлення*. Львів, 232 с.
- Городенська, К. Г., Кочукова, Н. І. і Куцак, Г. М. (2015). *Довідник з української мови (найновіші рекомендації)*. Київ; Слов'янськ, 156 с.
- Караванський, С. (2001). *Пошук українського слова, або боротьба за національне «я»*. Київ, 237 с.
- Лемко, І. (2017). *Цікавинки укрмови*. Львів, 180 с.
- Мартинова, Г. І., Шитик, Л. В., Щербина, Т. В. і Самойленко, Л. Я. (2019). *Атестація державних службовців: нормативний і практичний аспекти*. Черкаси, 202 с.
- Пилинський, М. М. (1976). *Мовна норма і стиль*. Київ, 288 с.

Плотницька, І. М. (2000). *Ділова українська мова у сфері державного управління*. Київ, 192 с.

Плотницька, І. М. (2006). *Українська мова в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект*. Київ, 232 с.

Пономарів, О. Д. (1992). *Стилістика сучасної української мови*. Київ, 248 с.

Сербенська, О. і Білоус, М. (2003). *Екологія українського слова*. Практичний словничок-довідник. Львів, 68 с.

Токарська, А. С. і Кочан, І. М. (2008). *Українська мова фахового спрямування для юристів*. Київ, 413 с.

Фаріон, І. Д. (2013). *Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей)*. 3-тє вид. Івано-Франківськ, 332 с.

Харченко, С. (2017). *Синтаксичні норми української літературної мови XX – початку XXI ст.* Київ, 417 с.

Подано до редакції 29.04.2019 року

Прийнято до друку 27.05.2019 року